

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt. félévre 2 frt. negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető czikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Az emberi lélek.

Bölcsészeti értekezés.

Írta: **Szabó István**

kath. főgymn. tanár, főnevelői aligazgató.

E.) Az ember jelességei.

(Folytatás.)

4. Társasági hajlam. Az ember társas léte is fényesen bizonyítja az ember és állat közötti lényeges különbséget. Ilyen ösztön és jelenetek az állatoknál is fordulnak elő részint állandók, részint mulékonyak, a mint az állat állandó vagy ideiglenes szükségletének felelnek meg. Így csoportosulnak egyes családok pl. a madarak némelyike, a majmok; de itt is mit tapasztalunk? Egy közös célra nem igen dolgoznak, mindegyik keresi élelmét, a társas együttlét inkább közös védelmök végett van. Közös cél előmozdításán fáradoznak a méhek és hangyák, melyek csakugyan kivételt s mint egy szerves társaságot látszanak képezni. De hogy ezek is csupán ösztönös, terv és megfontolás nélkül működnek, azt fenebb láttuk. Legtöbb az állatoknál az egy párra szorító társaság. Felette érdekes az, hogy e társulási ösztön inkább az alsó foku és tökéletlenebbeknél látszik kifejlődni, míg a fensőbb fokuak többnyire magánylag elhúzódnak. Az állatok az elhullottakkal többet nem törődnek: az étellel megszakad közöttük minden kapocs és összeköttetés.

Az ember ellenben másképen társas lény: erre van alkotva és utalva tehetségei, azok kifejlesztése földi- és mennyei célja által. Persze ez utóbbira az ellenfél nem sokat ad, de ennek ténye is elég bizonyító okul szolgál, ha dato non concessio tévedés volna is. Az emberek, mikor társaságba csatlakoznak, bizonyos eszme által vezettetnek, mely nemcsak a társaság jelenére, hanem multja és jövőjére is kiterjed. A tagokkal való összeköttetést még a halál sem bontja föl. Emléköket fentartja, megdicsőíti vagy megrója.

Társaságot alkot az ember, de nem oly szűk körűt, mint az állat, pl. állam, kath. egyház; nem éri be egyes fajok, nemzetek és népek csoportosulásával.

Átkarolni kívánja az egész világot; miért törekszik a vadak és műveletlenek megszelídítésére, hogy a culturepek nagy családjába beléphessenek. Érdekes, mily gyönyörű láncolatot tüntett fel az emberi társaság: szövetkezik kettő, mint férj és feleség, mint barátok; ebből kiemelkedik a család, ezen épül a község, a kerület, a vármegye, országrész és ország, melyet bizonyos szervezet tart össze. A kötött szerződések államokat csatolnak egybe. A politikai társadalom ennyire terjed ki: Menynyivel magasabb célú és nagyobb terjedelmű a vallási társaság! Én itt a kath. egyházat tekintem, mely gyönyörű szervezeténél fogva egy fő alatt, ki a pápa, az egész katolikus világot összecsatolja és törekszik feladatát teljesíteni, folytonosan a többieknek is e társaságba való bevonásával, hogy minden ember egy közös fő alatt ugyanazt higgye és remélje, és ugyanazon kegyszerekkel éljen; a szellemi összeköttetést az elhalt tagokkal legszorosabban fentartja, egyrészt érettek imádkozva, másrészt támogatásokért esedezve.

Melyik már most azon állati társaság, melyet a földi szükséglet határain kívül valamely eszme hozott össze pl. művelődési vagy jótékonyági cél? Ilyent hiába keresünk az állatnál, mert csak érzőlény, nem pedig észlény. Nézzük csak a szülői szeretetet, itt is mily különbség van! Mihelyt az állat anynyira nőtt, hogy élelmét megtudja keresni, az anya ellőki magától, döfi, rugja, többé nem gondol vele: míg az embernél e szeretetnek kezdete van, de vége nincs; mert ez kitart a halálig és még azzal sem szűnik meg; azután is sajnálja, különféle módon emlékét fentartja és óhajt vele újból találkozni. Az ellenkező tünetek nem szabályt, hanem természetellenes kivételt képeznek.

Az állati társaságban a kötelem nincs megosztva, végzi azt mindegyik, de mindegyik magának. Míg az emberek közt ép úgy meg van osztva a teendő, mint egy nagyszerű gépezet egyes részeinek a maga hivatása. Végzi mindegyik a magáét, de nem kiki magának, hanem egy fontos cél keresztül vitelére a szerepét, mely osztályrészül jutott, pl. egy ház építésénél ott van a mérnök, vállalkozók, építézők munkások, stb. Egyik észszel, másik erővel dolgozik és rövid időn az eszmét ténynyé változtatják; ilyen a hadsereg-

hivatalnok sereg, egyházi személyzet a segédétől legfelsőbb föig.

Társaságra utalja az embert életfeladata, tehetsége ösztönei és hajlamai, melyeket önmagára hagyatva el nem érhetne. Már pedig ha nem társaságra volna rendelve: akkor kárhozthatni kellene a természetet, mely oly tehetségekkel és tulajdonokkal ruházta fel, miket ki nem fejthet és el nem érhet; pedig a természetben okság és czélszerűség uralkodik.

Az embernek, ha életfeladata csupán az volna, hogy testét táplálja és védje, még ezt sem érhetné el társaság nélkül. Ugyanis sok vidéken nincs semmi termés, más vidékeken vagy egy, vagy más czikk hiányzik és az ember magára hagyatva elpusztulna egymást nem találva; előbb az állatokat, azután egymást fainák fel ott, hol a termés megtagadtattott. De így közlekedési eszközein részint haszonért, részint rokonszenvből élelmet szállít; segít egymáson. Árucikkeiket kicserélik, s így a lehetőségig az összes természet áldásaiban közösen részesülnek. Hol és melyik állatfajnál tapasztaljuk az élelmi cikkek felosztását és kicserélését? Ruházat és más ipar cikkekről nincs is mért szólni. Melyik ad éhező társának a magából? Nem jut-e itt eszünkbe a tehen, kecske, juh és oroszlán, együttes vadászata, melyben a felosztott zsákmány minden részét az oroszján külön-külön czimen magának tulajdonította? Szarvas Phaedr. Aes. Fab. L. I. F. 5.

Jus fortioris és egoismus uralkodik az állatoknál és ezért képtelenek szervezettebb társaság alkotására, mert azok a társaság felbontói, nem pedig megalapítói. Innen azt tapasztalhatni, hogy még a vademberek közt is szervezettebb társaság van az állatokénál és hogy a kettő közt lényeges különbség van. Hátha még magasabb életfeladatait, öntökéletesítését és tulvilági czéljait vesszük figyelem alá! De ha társaság nélkül a kissebbit sem lehet elérni, annálkevésbé az utóbbiakat.

Multhatatlanul feltételezik a társaságot testi és főképp szellemi tehetségeink kiművelése. Az ember csak nevelés által lesz emberré, mint fennebb is láttuk s arra inkább rászorul, mint bármelyik állat. Első nevelő a szülő; de a szülő nevelése nem elég; minden szülő mindent nem tud, mindenben nem jártas, tehát önmagát s gyermekeit is másokra kell bízni tanulás végett, mert másképp vadon nő fel, mint ezt élő példák bizonyítják.

Psammetich egyiptomi király juhászának gondjaira bízott egy gyermeket, azon meghagyással, hogy az emberi szót soha ne halljon, s a gyermek néma és öntudatlan maradt. Franciaországban 1731-ben Auvergne erdeiben egy fiatal lányt fedeztek fel, ki járni nem tudott, ha nem majom módra sebesen ugrálva futott; megszelídítve czélszerű bánásmód és oktatás által szellemileg oda fejlődött, hogy szólni, figyelmezni képes lett, sőt öntudatra is emelkedett, előbbi életmódjára azonban épen nem emlékezett (Pauer Tap. Lélektan 1876. 89. lap.)

Jóllehet a tehetségek, mint csira meg vannak

minden egyesben; de éltető meleg és tápnedvre van szükség, hogy kifejlődhessenek. Az emberben, mint a márvány darabban meg van minden alak, azonban mester kell, ki azt belőle kihozza. Így tehát tehetségeink kiművelése társaságra, de nem oly állatféle összefüvetelre utalják az embert. Különben mire adott volna a természet tehetségeket, melyek az önmagára hagyott emberben ki nem fejlődnek, ha egyszersmind társaságra is nem utalja; mire való a beszéd és számtalan közlekedési képességünk társaság nélkül. Oh az ember kívánja, keresi a társaságot; „az embergyűlölés a beteges jelenetek közé tartozik és különös véletlen okoknak köszöni létét, mely nem egyéb, mint a társasági ösztön elkorcsosodása.” Igen az ember természeténél fogva társas lény!

Vannak végre vágyaink és hajlamaink, melyeket újból csak társaság útján érhetünk el; minők dicsvágy, hatalomvágy, meggazdagodás, tőkéletesedésvágy, hiúság stb. Mindezek csak társaságban érhetők el, hol a kölcsönös függés feltételeztetik és az egyedi jogok fenn tartatnak. Hyenre törekszik az ember. Igen szépen ír Wieser:

„Az emberi társadalom kétségen kívül hasonló az állatihoz, mely amannak előképe; azonban tagadhatatlan az is, hogy sokkal magasabb kinyomattal bír, mely nem csupán fokozati, hanem lényeges különbségről tesz bizonyosságot. Fölösleges az emberi társaság által megértelt és folyton érlelő különféle gyümölcsök sokaságát jellemezni, mert eléggé ismeretesek mindenki előtt. Csak a tisztán szellemi nyereségre utalunk. A vívmányok mind, melyek nagy bőségére és fényére az emberi szellem oly büszke, létüket a társas élet ébresztő és köztetelő befolyásának köszönik. A mit a műveltség százaiak folytával napvilágra hozott, mindazt társadalom nélkül ők éj földné. Oly feltűnő eredmény, melyek az állatvilág alsó érzéki élete előtt nagyobbbrészt teljesen ismeretlenek, egészen más, sokkal szövevényesebb ösztömműködést igényel az emberi társadalom tagjainak részéről. Az ember tudja, hogy ő személy és személye érvényt követel, milyen a bírtokjog, hogy ténykedése körét eléggé tághatassa, igényeit kielégíthesse és kötelességeit teljesíthesse. Másrésztől azonban a tehetségek, hajlamok-, képességek- és javaknak legkülönbözőbb felosztását látjuk, melyek segélyével az emberek, hogy úgy mondjuk, kölcsönösen kiegészítik egymást, szolgálatuk, ügyességük és szorgalmuk szerzeményeit mások rendelkezésére bocsátják és ők ismét mások szolgálatát és javait a legkülönbözőbb módon és irányban használják fel. Ez által keletkezik a legkülönbözőbb kölcsönös közlekedés és szakadatlan cseréje a véleményeknek vagy ismereteknek a természettudományok, művészetszerzeményeinek, sőt mindennemű szolgáltatásnak. Minthogy továbbá úgy szellemi mint természeti javak elérése sok erő egyesült ténykedését követeli, és némely vívmányok az eszközök hosszú sorát tételezik fel, azért képződnek a legkülönbözőbb társulatok, melyek egymásnak részint alá rendelvek, részint egymást a legváltozatosabb módon segítik. E kölcsönös forgalom

nemcsak a legközelebbi környezetre terjed ki, mint az állatoknál, hanem gyakran a legtávolabbi körökre és némely tekintetben az egész világra; mert nincs a földnek oly helye, mely az embert ne érdekelné, igényeinek nem szolgálna vagy ténykedését igénjébe nem venné; sok maradt volna ezek közül elérhetetlen, mit az ember kivivott, ha a különféle részek, országok és világrészek kölcsönösen összevéve nem működnek (51. 52 lap)

A társaság csak hű visszatükrözése az ember érzék-szellemi életének, a testi mint a szelleminek hordozója jelenkezik. E viszonynál fogva az emberi társadalom szerveztét is csak részleg határozta meg a természet; a többi szellemi fejlődés és tevékenység számára van fenntartva; innét az alkotmányok és kormányzási formák különfélesége és polgári társadalom sok harca között létrejövő alakulásai. (Wieser. 53. 1)

(Vége köv.)

Mi módon akadályozhatjuk meg a székely-nép közt annyira uralgó pálinkaivást?

Felolvastattam a „Csikmegyei át. rom. kath. tanító-egylet” 1880. Julius hó 3-án tartott közgyűlésén.

(Vége)

II. A népiskola van hivatva Isten és emberek előtt a pálinkaital tulságos használatának nagykoruaknál ellenállani; a kiskoruakban pedig az iránt teljes undort ébreszteni. E magasztos hivatását csak úgy teljesítheti, ha:

a.) A tanító szigoruan felügyel: hogy a gyermekek a pálinkaital megszokásától, sőt annak a legkisebb mértékben való élvezetétől is távol tartassanak. Ez okból ne restelje a tanító különösen a már gyanut ébresztett gyermekkel legközelebről beszélgetni, sőt ha szükség erősebb kileheltetés által meggyőződni annak élvezete felől. Ez esetben hívassa föl a gyermek szülőit, mutassa meg az örvényt, melybe a szülő nemcsak magát, hanem készakarva gyermekét is taszítja. A gyermeknek pedig szigoruan tiltsa meg a pálinkaitalt. Ha a szép szó nem segít, nem kell viszszaártenni szigorubb eszközökkel érvényt szerezni a tilalomnak; mert most az ideje sikeresen oda hatni, hogy a gyermek testi és szellemi világa ez utálatos bűnnek rabjává ne legyen. Az ily nevelői eljárás míg közvetlen a kiskoruaknál egy szebb jövendőnek alapját veti meg; addig a nagykoruaknál, bár közvetve, de mégis biztosan befoly ebbeli szenvedélyeik megfékezésére. Ugyanis a gyermek az iskolában a pálinkaital veszélyességéről hallottakat, vagy a pálinkaital használata miatt megbüntetett gyermekeket nem mulasztja el szülőinek elősorolni. — Nem fogják e tehát a még teljesen el nem romlott családok — különösen, ha a tanító élő példa s kellő tekintélyvel rendelkezik — száműzni házaikból legalább is a mértéktelen pálinkaitalt? —

b.) Tanítsunk a népiskolában egészségtant. Ennek hasznát belátták ugyan a tanfériak és sürgetik is annak a népiskolában való meghonosítását; csak hogy még sokan vannak a néptanítók között, kik hangos panaszokban törnek ki: hogy a sok tárgy oly tulságosan kifeszíti a tanító és a növendékek szellemi erőnek rugóit, hogy a szolgálat megtagadásától méltán lehet tartani. Én magam is azok közé tartozom, kik azt állítják nagy igazán: hogy sok baba között elvesz a gyermek, de ez még nem zárja ki az egészségtan tanítását. Van a népiskolának nem egy tárgya olyan, melyet népnevelési bűn nélkül csonkíthatunk meg lényegtelenebb részeiben, s e helyett erőnknek magasabb fokra csigázása nélkül taníthatjuk az egészségtant. Az egészségtan tanításának haszna megbecsülhetetlen, épen a pálinkaitallal való visszaélések megakadályozása tekintetéből; mert ebből megismeri a gyermek az italok tulságos élvezetének káros voltát. Megismerkedik ebből, hogy miként lehet a mértékletesség, a táplálékoknak czélszerű felhasználása, testének a külső befolyások elenében való megóvása által a test egészségessé, a lelket vidámmá s így az életet tartóssá tenni. A milyen szükséges a népiskolának az „abc”; s a milyen kérlelhetetlen szigorral követelik a korszerű népnevelést: ép oly kérlelhetetlen szigorral, sürgetőleg lép föl az ész, hogy az egészségtan a népiskolában rendszeresen taníttassék. Egy népszerű egészségtan tanítása boldogabb időket hozna székely népünk életére.

c.) Honosítsuk meg népiskoláinkban az iskolai takarékpénztárokat. Az iskolai takarékpénztárok ödvös és magasztos czélját ma már kétségbe senki sem vonhatja. Ha a gyermek második természet — mondja a közmondás. Ha a gyermek hozzá szokik a takarékosághoz; ha idejében megtanulja a krajczárt megkímélni: az anynyira természetévé válik, hogy nagy korában sem fogja kidobni haszontalanokért, szükségtelenekért, s így tehát a pálinkaért sem pénzét. Ezen intézmény meghonosítása népiskoláinkban annál égetőbb szükség, minthogy népünk anyagi tönkremenése épen pazarlásában, mértéktelenségében rejlik. Hogy a takarékpénztároknak létesítése a családi életben a nagykoruakra sem marad hatás nélkül, azt világosan bizonyítják a már több helyen felmutatott meglepő eredmények.

III. Egy népszerű stylben szerkesztett mű*) a pálinkaital tulságos használatának veszélyes voltáról nem csekély befolyással lenne ez utálatos népszokás továbbterjedésének megakadályozására nézve; ha abban példákban mutattatnék ki a pálinkaital által okozott károk, és ha abban egy pár jó tanács is foglaltatnék a nép e nemű hajlamainak, élvágyának mikénti legyőzhetőse.

*) Már van; és melegen is ajánljuk a néptanítók s lelkészek figyelmébe Bartók Istvánnak „A pálinkaivásról a magyar nép számára” czimű kitéűő, népszerű füzetkáját. Ára 20 kr. Tömegesebb megrendelésnél ár leengedéssel. Kapható szerzőnél Jászberényben. Magyarország. Szerk.

Végül pedig minthogy a pálinkákkal által okozott inség, nyomor, erkölcsi nyomor erkölcsi hanyatlás ropant áradatként sodorja el a legvirágzóbb családokat, legszentebb honfiai és vallási érzelmeket, a haza jólétét: addig is míg az általam ajánlott módok a pálinkaivás megakadályozása érdekében alkalmazhatnának s tehát sikert létesítenének — ne szűnjék meg:

IV. A község lelkésze, ki első tekintély a községben küzdeni szóval és tettel e népszokással szemben. Ha ezt teszi meglehet győződve, hogy Isten és emberek előtt a legszentebb kötelességét teljesíti. Ha a pap és tanító együtt éreznek a székely nép szebb jövője érdekében: ha nem szűnnek meg egyre ostromozni e bűnt: ha nem szűnnek meg e nép anyagilag és szellemileg virágzó multjának felidézése által hatni a szívre: ha nem mulasztják el e nép öntudatára hozni, hogy mily kedvesen teljesíté egykoron a vallás és hazairánti kötelességeit; valamint ha nem nézik közönyösen a tespedést, melyben e nép nem ismeri: föl, hogy a magyar haza boldogításában, külső megaláztatások ellenében mily jelentékeny helyet foglal el: ha szüntelen hatnak a székely nép büszkeségére, mondván Petőfyvel:

Tán nem fajult el még a székely vér,

Minden kis cseppje drága gyöngyöt ér!:

akkor bizton remélhetik, hogy e tekintetben tett fáradozásaik jövődében a legszebb gyümölcsöket fogják teremni.

Adja Isten hogy nemsokára élvezhesse székely népünk e szebb jövődö gyümölcseit. *) —

Spaller Főzsef,
tanító.

Jézus szent gyermekeisége művéről.

„Hagyjátok a kisdedekeket hozzám jönni.“

Sz. Máté 19. 14.

Forbin-Janson nancyi püspök megfontolván a ropant chinai birodalom pogány gyermekeinek sorsát, kiket lelketlen szülők a legkinosabb halálnak szánnak. Isten lelkétől vezéreltetve, egy oly egylet létesítésén gondolkozott, a mely ezen szerencsétlenek sorsán segíthetne.

Figyelme az európai keresztény gyermekekre irányult, ezek jótékonyasága által akart chinai szerencsétlen társaik nyomorán könnyíteni, s nekik a kereszténység áldásait és miveltségét megvinni.

Egyuttal óhajtotta az európai ifjuság szívbéli nemességét is ezáltal előmozdítani.

*) Szívünk és lelkünk egész valójából csatlakozunk t. cikkirő nemes óhajához, miért is nem szűnünk meg szerény lapunk terén is ezen oly igen fontos és életrevaló eszme megvalósítására kitelhetőleg közreműködni. Legtöbbet tehetnek azonban valóban e ténen a nép lelki vezérei: a lelkészek és tanítók. Szerk.

És valóban ily jótékony egylet gyermekeink között eddig még nem létezett: igen helyes volt tehát kicsinyeinknek alkalmat adni, hogy magukat a keresztény jótékonyaság gyakorlására előkészítse s mintegy megedze. A gyermeki kedély olyan mint a viasz, hajlítható. Ha tehát a gyermek ismeri és gyakorolja a jótékonyaságot, méltán föltehető, hogy e nemes irányban mint felnött is fog működni.

De másrésről ezen egylet tagjainak alkalom nyílik Istennek hálát adni a keresztény vallás megbecsülhetlen kegyelméért. A mi a mű rationalistikus napjainkban nem kis lelki haszon. Látja a gyermek, mily kimondhatlan sokat köszön ez isteni vallásnak.

A lelkes társulati igazgató előadhatja növendékeinek a gyermekekkel bánásmódot a pogány és keresztény időkben.

A német „Handbüchlein des Werkes der hl. Kindheit“ — mely jelen értekezésünkknél forrásul szolgált, — igen szépen ír e tekintetben:

„Talán még soha sem fontolták meg, hogy a kereszténység áldásai és jótéteményei összegében, melyekkel mind egyes személyeket, mind az egész emberi társadalmat elhalmozza, legelső helyet foglalta el a gyermek világ oltalmazása és jogainak megint visszaállítására. A pogányok törvényhozása ebben a tekintetben kisebb nagyobb mértékben igazságtalan és zsarnok volt: szinte mindenütt, kivéve az egyiptomiakat, az atyáknak korlátlan hatalma az újonnan szülöttek élete és halála felett el volt ismerve; tetszés szerint szabad volt azokat megölni, vagy eladni, vagy az utakra kidobni; gyakran attól tartottak, hogy az atyánál a természetes érzelmek nagyobb lesz, mint a társadalom jóléte iránti szeretet, sőt elcsábíthatná, hogy gyenge vagy idétlen gyermekét fölnevelje; s azért rendeltetett, hogy egy ezen célra kinevezett hivatalnoknak bemutassák, a ki őket megvizsgálta és a felett határozott: vajjon életben maradjanak-e vagy meghaljanak. Ezen eljárás annyira el volt terjedve, hogy a bölcsészek, még egy Aristotelest és Plátót sem véve ki, ezt nem kárhoztatták. Aristoteles (Polit. I. VII. c. 14.) törvényt sürget, mely minden gyenge és idétlen gyermeket halálra ítéljen. Plato (Resp. I. V.) hasonló képen így beszél.“

Azonban, hogy fogalmunk e mű létesítése körül teljes legyen, szükséges, miszerint e tekintetben főképen a chinai birodalom viszonyaival közelebről ismerkedjünk meg, mert egyletünk különösen Chinában gyakorolja missióját. Kövessük azért említett forrásunkat.

Előadván a Krisztusban a kereszténység által újászületett keresztény gyermekek kitünő helyzetét¹⁾, így folytatja:

¹⁾ „Ilyen vala (miként említettük) több század óta a gyermekvilág sorsa a pogány társadalomban, midőn Bethlehemből az irádandó Kisdéd, Istenben született gyermek, telve szelidség és emberszeretettel. Már kegyes megjelenése is elégséges vala a gyermeket szeretetreméltóvá tenni, és azt diességének fényével körülövezni; de majd tanítása és példája minden kétséget kizárandó aziránt, miszerint akarja

„Oh de vannak országok, a hol a béke és szeretet evangéliuma még nem győzött, és ott, mint egykor Róma- és Athenben, a gyermekvilág mély megvettetésben részesül: ott a gyermekek még kitétetnek, eladatnak vagy megöletnek.

Különösen China tünik ki a gyermekvilág iránt gondatlansága és zsarnoksága által.

Egy angol író ezeket írja a chinai gyermekek soráról: „Vagy a bábák fojtják meg az újszülöttet egy medence forró vízben, s ezen kivégzésért fizetést kapnak, vagy egy folyóba vettetnek, egy nyakukba kötött üres tökkel, hogy a víz felszínén tovább uszszanak, míg lelküket kiadják. E csecsemők kiáltozásán az emberi természet másutt elborzadna, itt azonban hozzá vannak szokva s ezt fel sem veszik. A gyermekek kivégeztetésének harmadik módja abban áll, hogy az utcákra tétetnek éjjelenként; ezután reggel szekereken egy verembe vettetnek, a vermet nem hányják be földdel, hanem nyitva hagyják azon reményben, hogy a gyermekek közül a mohamedánok néhányat kiválogatnak. Mielőtt azonban a szekerek az utcákra érkeznének, hogy a gyermekek azokra felrakassanak, igen gyakran megesisik, hogy azokat az utcákon levő kutyák és serzetések, mely utóbbiak a chinai városok utcáin nagy számban találhatók, élve megemésztik.

A borzasztó gyermekölésekről számtalan példákat találhatni a hitterjesztő társulat, ugyszintén a szt. gyermekség művének évkönyveiben, és pedig a legújabb időkig, a mi eléggé bizonyítja, hogy a szegény pogány gyermekek sorsa még ma sem jobbult.

Igaz ugyan, hogy az utóbbi időkben a chinai kormány a gyermekgyilkolás ellen rendeletet adott ki. Azonban, mint a tapasztalás bizonyítja, a gyermekölés ezzel korántsem szűnt meg, és ily borzasztó pogány szokáson csakis a keresztény vallás seghethet.

Nem csuda tehát, ha ez egylet, tekintve kettős irányu jótékony hatását, igen kedvező fogadtatásban

a gyermekvilágnak félreismert jogait visszaadni, sőt még előjogokkal is kitüntetni. Látjuk ugyanis, miként áldja meg az isteni Údvözítő a gyermekeket; miként szorítja őket szerető szívéhez; miként hívja őket magához: „Hagyjátok a kisdedeket hozzám jönni és ne tiltsátok el tőlem őket;” miként veszi ártatlanságukat oltalma alá, a botránkoztató fölött a rettenetes ítéletet kimondván: „jobb annak, hogy malomkő kössék nyakára és a tenger mélyébe meríttessék.” És hogy irányokban tiszteletet parancsoljon, utal szt. angyalokra „a kik látják mennyei Atyám arczát.” Tanítványának egy kisdedet állit mintaképül: „Ha nem lesztek olyanak, stb.” buzdít, hogy velök jót tegyünk: a mit ti a legkisebbnek tesztek stb. . . .

Ily tanítások és példák eléggé kinyilatkoztatták a világnak a gyermekek egész méltóságát, és azoknak nemcsak elidegeníthetlen jogokat adják vissza, hanem a Krisztus Jézusban a keresztség által újjászületett gyermekvilágnak külföldön becsületét is megjövendölték, megjövendölték, mely rendszeresen fognak ápolatni, becsületni, szeretetni; hogy irgalmas nének, iskolatestvérek, hitelemzők, missionariusok, szerzetes társulatok és intézetek fognak alakulni, melyek minden századon át afyáik, anyáik, tanítóik és példányépek leendenek.”

részesült!) Mert ha Istenes szt. János, betegei számára alamizsnát kérvén mondhatta: „Tegyetek jót magatokkal“ t. i. az irgalmasság cselekedetei által, még inkább mondhatja a lelkész ártatlan kisdedeinek: tegyetek jót magatokkal, az egylet czéljátimáitok — és fillereitekkel előmozdítván; tegyetek jót magatokkal: szerezzetek magatoknak jó barátokat a pogány gyermekek között kik naponkint tapasztalván jótékonyágtoknak áldásait, ártatlan kezeiket égféle emelik reátok áldást esdvén: tegyetek jót magatokkal: képezzétek fogékony kebleiteket az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlására, melyre majd ha fölnöttek, oly sok alkalom nyílik: tegyetek jót magatokkal: miszerint minél méltóbban készülhettek elő első szent áldozásokra, s a jóban állhatatosak maradhassatok!

Ez egylet tagjai tehát igazán keresztes vitézek: kik imáik- és fillereikkel a nagy chinai birodalmat a keresztény vallás és műveltségnek megnyerüni ügyek-szenek. S lehet e kételkedni az eredményről?! Bizonyára kedves a jó Isten előtt ezen ártatlanok imája s megtakarított fillereiken kettős áldás nyugszik. Számosok az intézetek, árvaházak stb. melyeket az egylet alapított és föntart. ²⁾ Az itten kiképzett chinaiak részint mint missionariusok, részint mint keresztény családok és anyák hasonló eredményt vivnek ki honfitársaiknál, mint N. Károly idejében a frankoknál nevelt ifju szászok földieiknél.

¹⁾ A sz. gyermekség társulatának 1878-ik évi őszes bevetelei a Párisban székelő központi tanács kimutatása szerint 2655841 fr. 35 ct., azaz 1062336 frt 54 krt tesznek, s így hála legyen az Istennek! a mult évihez képest 62630 frttal több jött be.

Ezen összeghez, az 1879 évről szóló jelentés szerint a többiek között adakoztak:

Ausztria-Magyarország	32,695 frt,
Franciaország	491,199 „
Belgium	121,739 „
Német-Alföld	47,299 „
Bajorország	63,640 „
Baden és Würtenb.	12,108 „
Elszász	23,528 „
Német tartományok	94,808 „
Schweiz	14,196 „
Egyházi állam	20,759 „
Olaszország	75,097 „
Nagy-Britannia	5,635 „
Spanyolország	7,378 „
Portugália	7,678 „
Ázsia	3,789 „
Afrika	696 „
Amerika	37,585 „
Oceánia	860 „

²⁾ A mult 1877 ik évben 425,608 pogány gyermek kereszteltetett meg, ezek közül 78889 életben maradt, és keresztényileg felneveltetett; az életben maradtaknak az emberi társadalom hasznos tagjaivá leendő kiképezhetése céljából 309 árvaház, 1248 iskola, 141 műhely és 40 gazdasági udvar alapított és föntartott. — Szolgáljon ezen adat is a kívánatos nagyobb érdeklődés felköltésére.

Azonban habár, mint említém, e mű mindenfelé kedvező fogadtatásban részesült, de aránylag is nem mindenütt egyforma az eredmény. Egyik oka ennek a különböző országok vagyoniállapota. De nézetem szerint a főök az, hogy ez egyeletet még nem ismerik mindenfelé kellőleg. Mert áll az, mit egykor egy buzgó hitküldér mondott: „Lehetetlen megismerkedni a szt. gyermekséggel, és azt nem szeretni: lehetetlen azt szeretni, és tehetség szerint nem istápolni.“ E sorok írójának is az a célja, hogy — mint a főigazgatóság megbízottja — Erdélyben, a társulati közlönyök nyomán ez egyelet ezen lapok tisztelt olvasóival közelebről megismertesse. Tagadhatlan azon öröndetes jelenség, hogy kedves hazánkban e mű az utóbbi időkben feltűnő lendületet nyert; ezt bizonyítja a kath. közlönyeinkben időnként előforduló megerősítése, ezt főképp azon körülmény, hogy a társulati cikkek ez időn 2-ik, igen csinos kiállításban megjelenhettek; de leginkább az, hogy az évkönyvek mostantól kezdve évenként két füzetben magyar nyelven jelennek meg. Ez mutatja, hogy e szép társulat hazánkban is életképes. Vajha megérnök azon időt, hogy a társulat képes lenne, mi ként más országokban, ugy nálunk is, évkönyveivel tagjainak évenként négyszer kedveskedni.

(Vége köv.)

TÁRCSA.

A gyöngy eredete.

(Rege.)

Andromeda arczain a
Szépség, mint az égő nap.
Melynek fényén a sötétnek
Hídeg fátyla lángra kap.
Mégbámolni szép alakját
Jönnek hozzá messziről:
Szépségének meghódolni
Ifju és agg kényszerül.
Szemléltit bájos arca
Kéj-gyönyörben rengeti,
S meg is vallják, hogy a földön
Nem volt párja még neki.

De mint a tó boldog partja
Két eget lát egyszerre:
Andromeda is szépségét
Kétszerezve érezte.
A hízalgók csábszavára
Forró érzet szállta meg:
„Soh' sem birt egy lény sem, mint én
Oly szépséget kellemet.
Szébb vagyok a nimfáknál is,
Kiket fest a tengerhab:
Szébb, mint az ég királynője,
Kinek arczán fény virrad.“

No s Junót e nagy merényért
Boszuérzet szállta meg:
Ily gyalázatot szépségén
Egy elő lény hogy tehet...?
„Várj, mely engem így gyaláztál,
Várj, vakmerő szenvedély,
Majd lefoszlik arczaidról
A szépség, mit rákenél!...
Szólt, és menvén Poseidonhoz,
Kötött vele szent frigyét,
Szent frigyét, hogy megboszulják
S lemassák e rut szennyet.

És Poseidon, tengeristen,
Szólt, dörögve mérgesen:
„Szép nimfáim tette gyorsan,
A mint mondtam, ugy legyen!“
— Bájos nimfák Andromedát
Rablánczokkal megkötik,
Megkötik egy kősziklához,
Hogy megöljék örömit
Poseidon meg küld egy szörnyet,
Szörnyet, hogy enyelje őt,
Ki megsérté önhitével
Junót, a szép istennőt.

A szegény rab siró lelke
A szép multba visszaszáll,
És vakmerő önhitéért
Elborítja a bánatár.
Látja a szörnyet közelíteni
S szép szeméből köny pereg:
Mért hagyá, hogy hiúságra
Csábítsák az emberek!!!
— Könyeiben megfürödnek
A forró napsugarak,
És a forró könyecseppek mind
Szép gyöngyökké vállanak.

* * *

A gyöngyről él s fog is élni
Ez ösrege még soká:
Andromeda szép szeméből
A hiúság sajtoló.

Bodó Ádám.

Kisebb közlemények.

— **Meghívás.** „A szebenmegyei rom. kath. tanítóegylet“ f. évi rendes közgyűlését Nagy-Szebenben, október 27. és 28. án a kir. rom. kath. Teréz-árvaház főépületében fogja megtartani. E közgyűlésre tisztelettel meghívatik az egyelet mindenik tagja s általában a tanügy iránt érdeklődő közönség.

A közgyűlés s rendje: október 27. én, d. e. 9—1. óráig. 1.) Isteni tisztelet a Teréz-árvaház templomban. 2.) Mintatanítást tart Thomándl József a

Teréz-árvaház 4-ik osztályában a számtanból. 3.) Elnök megnyitó beszéd. 4.) Jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése. 5.) Orelt Lajos bírálja Szász Károlynak értekezését. 6.) Dománjancz Péter ellenbírája Török Sándor bírálatát. 7.) Közös ebéd.

Október 27-én, d. u. 3—6 óráig. 8.) Minta-tanítást tart Horváth Miklós az állami elemi isk. 2-ik osztályában a magyarnyelvtanból. 9.) Kísérletekkel összekötött előadást tart Ferenczy István áll. főgymn. tanár ur a természettanból. 10.) Bizottságok kiküldése a pénztári számadások és a könyvtár felülvizsgálására.

Október 28-án d. e. 8—1 óráig. 11.) Mintatanítások megbírálása. 12.) A választmány évi jelentése. 13.) Pénztár és könyvtár vizsgáló bizottságok jelentései. 14.) A tisztviselők lelköszönései és korelnök választása. 15.) Szavazatszedő bizottság választása.

Október 28-án d. u. 3—6 óráig. 16.) Szavazatszedő bizottság jelentése. 17.) Az alapszabályok módosítása. 18.) Indítványok tárgyalása.

A vidéki tagtársak közül azok, kik a közgyűlés ideje alatt ingyen szállásban óhajtanak részesülni, avagy a közös ebéden is résztvenni, szíveskedjenek erről az egylet elnökét legkésőbb október 20-ig értesíteni. Mérsékelt áru vasuti jegyekről is gondoskodott a választmány, s megérkezésük után, azonnal szét is fognak azok küldetni.

Nagy-Szeben 1880. évi szeptember hó 24-én.

Rozskosni Elek, s. k.

Szász Károly, s. k.

elnök.

tanító-egyleti jegyző.

— A kath. vallás- és tanulmányi alap tizenötös ellenőrző bizottsága. szept. 21-én tartotta meg alakuló ülését a primatialis palotában. Simor János bíbornok s herceg-primás ő eminentiája által délelőtt 10 órakor a helyőrségi templomban fényes egyházi segédlettel tartott ünnepélyes Veni Sancte s kis mise után a teljes számban megjelent bizottság a primatialis palotába vonult, hol Mailáth György országbíró ur ő exciája az ülést tartalomdus beszéddel nyitotta meg, melyben hivatkozott a nehéz s súlyos feladatra, mely a bizottságra vár, — de egyszersmind kifejezést adott ama reményének is, hogy a bizottság ebbeli feladatát Isten segítségével megfogja oldani. — A megnyitó s egyszersmind üdvözlő beszéd után felolvastatott a királyi rescriptum. Erre az országbíró ő exciájának elnökévé történt kinevezetésére vonatkozó okmány olvastatott fel, — mire a többi tagok kinevezési okmányának felolvasása következett. Ezek megtörténtével a bizottság megalakult és egy ügyrendet készítő bizottságot választott meg, melynek tagjai: Ipolyi püspök, Cziráky János gróf, Bánhidy Béla báró, Prileszky Tádé és Rudnyánszky Ferencz urak.

A bíbornok herceg-primás ő emja az elnök ő excellentiájához intézett rövid, de tartalomdus szavaiban hangsúlyozá ő exciájának bölcsességét és bőta-

paszlatatát, mely fényes tulajdonságainál fogva a jelen tanácskozást kétségkívül üdvösen és sikeresen fogja vezetni.

A napi események köréből.

— Szent Mihály főangyal mint az erdélyi egyházmegye és főpásztorunk védszentjének ünnepét buzgó áhitattal ültük meg, ünnepélyes kifejezést adván főpásztorunk ő nagyméltósága névnapja alkalmából a kegyeletes érzelmek nyilvánításának is. A katonaság eddigi dicséretes eljárásához híven zenekara által nyilvánította ünnep vigélyné üdvözlését. Az ünnepélyes szent misét 20-én mélt. Lőnhart Ferencz cz. püspök és nagy prépost ur teljes díszegédlettel mondotta, melynek folyama alatt a buzgó hívők áhitatát a papnövendékek énekkara emelte. Az alkalmi szent beszédben Rancz János gym. tanár élénken esetelte az angyalokról szóló tant s az azok által az embernek nyújtott védelmet és segítséget. Mindnyájunk szívében érzékenyen pendült meg a hur, midőn Szent Mihály főangyal közbenjárásáért fohászkodott, hogy főpásztorunknak az egyházmegye és hívők valódi őrangyalának egészsége helyreállítását az örök Atyánál eszközölje. Mise után névnapi üdvözlésre a püspöki lak nagy termében gyűltek össze a káptalan tagjai, a központi papság és tanári karok. A főpásztor ő nagyméltósága egy szűkebb küldöttséget fogadott s annak üdvözlétére válaszolva meleg érzéssel köszönte meg a névnapi megemlékezést, kifejezést adva annak, hogy mily jól esik atyai szívének, miszerint azok, kik őt eddig szerették, betegségében is a szeretet érzésével jelennek meg előtte, hogy szeretette! üdvözlőjék.

— Ugyanezen nap d. u. 4 órak. mélt. Lőnhart Ferencz cz. püspök és nagyprépost ur teljes segédlettel felszentelte a kegyelmes főpásztor ur ő nagyméltósága által szerzett és berendezett „Aggház”-at. A felszentelést emelkedett hangú beszéd előzte meg, melyben a nagyprépost ur ő méltga előadta a b. e. br Stojka püspök által alapított „Pius Samaritanus” történetét, levezetvén azt a jelen napig, melyen az agg főpásztor az 5000 frton vásárolt telken közel 3000 frttal csinos házat és udvart rendeztetett bé szegény katolikus agg férfiak és nők számára. Ez által a Pius Samaritanus intézmény tökéletesebb alakot nyert. Az öregek feletti felügyeletet az irgalmas nénék gyontatója gyakorolja, kinek az alapító levél értelmében ezen aggházban külön szállás jelöltetik ki. Az egyházi beszéd folyamán olvastatott fel az alapító levél, melynek két pontjában igen bölcsen van gondoskodva az aggházról úgy, mint lakóiról. A sz. beszédet követte a ház-szentelési szertartás. A ház feletti gondnoksággal a ftdő káptalan van megbízva. A papnövendékek a ház-szentelési ünnepélyt szep négyes darabbal nyitották meg és fejezték bé. Jelen voltak a finövelde ifjusága

és a léánynevelde növendékei. A hivek és a város igen gyengén voltak képviselve.

A kegyes szívű főpásztor ő nmlga ezen aggházzal újból szilárd oszlopot emelt, mely jótékonyágát századokon át hiven fogja hirdetni. Isten tartsa és enyhítse a gyengélkedő főpásztort, hogy bőkezűségének ezen nemes intézményében még e földön örömét lelhesse!

— **Kitüntetés.** „Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére, vásonykeői ifjabb gróf Zichy Ferencz nagyváradi latin szertartásu egyházmegyei áldozár, hittudor és pápa ő szentsége szolgálattevő benső kamarásának, a Szt.-Egyedről nevezett czimzetes apátságot adományozom. Kelt Cernovicban, 1880. évi szeptember hó 17-én. Ferencz József, s. k. Trefort Ágoston, s. k.

— **Fm. dr. Hajnald Lajos** Bibornok kalocsai érsek ur ő Eminentiaja a kalocsai fitanítóképezde 51 növendéke részére összesen 5150 frtnyi segélyt volt kegyes utalványozni, hogy így a szegényebb sorsu jóra való növendékeknek lehetővé tegye magukat a tanítói pályára kiképezni. Ugyancsak ő Eminentiaja, mint a „Kal. Néplap“ írja, a szeptember 18-iki hangverseny alkalmából 25 db. belépti jegyre 15 frtot adott át az intézet zenetanárának, hogy a zenében jártasabb tanítóképezdei növendékek a hangversenyen megjelenhessenek s így a zeneművészet iránti kedvük fokoztassék. Fogadja Ő Eminentiaja mindezen áldozatait az nevelés szent ügye nevében a legforróbb köszönetet.

— **A nagyméltóságú püspöki kar** mult szombaton Simor János bibornok s herczeg-primás ő emjának elnöklete alatt értekezletet kezdett, melynek egyik tárgyát — mint értesülünk — a új büntető-törvény életbelépése folytán bekövetkezett viszonyok s e viszonyokkal szemben elfoglalandó álláspont megbeszélése képezte. A tanácskozásban a nm. püspöki kar tagjai közül mindazok részt vettek, akiket az eljövételben betegség vagy egyéb mellőzhetetlen teendők nem gátoltak, névszerint az elnök herczeg primás ő emján kívül: Haynald Lajos kalocsai bibornok érsek, Samassa József egri érsek, Zalka János győri, Kovács Zsigmond veszprémi, Szabó Imre szombathelyi, Schlauch Lőrincz szatmári, Tóth Miklós eperjesi, Pável Mihály nagyváradi püspök, és Kruesz Krizosztom pannonhalmi főapát.

— **Dr. Rapaics Raymund** jeles egyházi író a budapesti m. kir. tudomány hittankarához az egyháztörténelmi tanárának kineveztetvén, az „Egri Egyházmegyei Közlöny“ Szerkesztését Zudár Sándor egri lyceumi rendes tanár vette át.

Halálozás Az egri kebelbeli papság saját, nem különben Ihász István kir. törvényszéki levéltári örök és Ihász József, mint testvérek nevében is fájdalmas szívvel jelenti szeretet paptársuknak, illetőleg testvéroknak **Ihász Gábor**, egri főegyházmegyei nyug.

aranymisé áldozárnak, szentszéki ülnöknek s az an-golkissasszonyok egri leánynevelő intézete kiérdemült hitoktatójának. folyó 1880. évi szept. 21-én, d. e. 11 órakor, a haldoklók szentséginek ájtatos fölvétele után, életének 76-ik, áldozárságának 51-ik évében, hosszas szenvedés után az Urban történt csöndes elhunytát. A boldogult hült tetemei f. hó 23-án reggeli 10 órakor fognak az egri érseki lyceumból a Fájdalmas Szűzről nevezett temetőbe tetetni: az engesztelő szentmise áldozat ugyanott fog a Mindenhatónak bemutatattani. Az örök világosság fényeskedjék neki?

— **Pályadíj növendékpapok részére.** Dr. Fraknoi Vilmos nagyváradi kanonok a nagyváradi papnevelő intézet növendékei részére 20 arany díjat tűzött ki két pályakérdésre, melyeknek egyike történelmi tárgyú lesz, másika pedig szabadon választható.

— **A föld népeisége.** Behm és Wagner új számításai szerint a földön jelenleg közel másfél ezer millió ember lakozik. És pedig Európában 315,929,000; Ázsiában 838,704,000; Afrikában 205,679,000; Amerikában 95 mil. 495,500; Ausztráliában és Polyneziában 4,031,000; a sarkokon 82,000, összesen 1,455,923,500. E számítás még Európára nézve is nagyban különbözik az eddigi adatoktól. Jellemző, hogy az emberiségnek több mint kétharmada a vad Azsia és Afrika világrészekre esik.

— **Pályázat.** A csik-szent-tamási rom. kath. hitközségben a kántor-tanítói állomás — Szántó Krizánt kántor-tanítónak nyugdíjaztatása folytán — üresedésbe jöven, arra ezzel folyó évi october 20-ig terjedő határidőre pályázat hirdettetik. Az állomás évi rendes jövedelmei a következők:

- Tisztességes szabad szállás, 2 szoba, konyha, kamara, sütőhely, veteményes kert, csür es istálló.
- A kettős határban: 8 — nyolcz — hold, 1430 □ öl szántó, és 1199 □ öl kaszáló.
- Kepe: 55 kalongya rozs.
" 55 kalongya zab.
" ospora: 24 frt 30 kr. o. é.
- Ájtatos alapítványi járulék: 6 frt. o. é.
- Stolaris jövedelem 20 — 30 frt o. é.
- 60 szán tűzifa, — fenyő.

A nyugdíjazott kántor tanító halála után fenn irt jövedelemhez járulni fog még: 27 kalongya rozs, 27 kalongya zab és 12 forint o. é.

Az állomást elnyerni óhajtok felhivatnak, hogy a pályázati határidő alatt Csik-Szent Tamáson próbára jelenjenek meg, s kellően felszerelt folyamadványai-ka a fenn kitett határidőig alólirt iskolaszéki elnök-höz (U. posta: Csik-Szent-Domokos) nyujtsák be.

Csik-Szent Tamás, 1880. szeptember 16-án.

Veress Antal, s. k.
plébános, iskolaszéki elnök.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. **Szerkesztőbizottság.** Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak. BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, CSISZÉR JÁNOS, Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Nyomatott a püsp. lyc. gyorsajtóján Gyulafehérvárrt. (Klüger B.nál.)